

Igazi táncháztalálkozókat!¹

Senki sem akarja kétségbe vonni sem az első (az 1978 szeptemberére, kevésbé alkalmatlan időpontra összehívott), sem az 1979-es második (a szintén Székelyudvarhelyre, de immár júniusra, a vizsgák kellős közepére rögzített) seregszemléken látott-hallott fölbecsülhetetlen értékeket, vagy elhallgatni e találkozók bizonyos eredményeit.² Ez máskülönben a kolozsvári táncház szemszögéből nézve lélektani képtelenség volna, hiszen egyúttal saját sikereinkről és nem kis erőfeszítéseinkről is meg kellene fedelnünk. „A másodikon a súlypont a Kolozs megyeiekre esett” – nyilatkozta nemrég maga az udvarhelyi házigazda. Tárgyilagosan, ám mégis kiegészítésre szorulóan, tudniillik az elsőt még inkább, sőt annyira a Kolozs megyeiek, a kolozsvári táncház meg a közvetlenül általa szervezett, mozgósított csoportok „uralták”, látványban, lemérhető időben egyaránt (a tv-adásban is), mellesleg az előadássorozatot, a tudományos tanácskozást is (lásd a *Művelődésben* megjelenteket!)³, hogy rossz rá gondolni, mivé zsu-gorodott, mivé szegényedett volna a találkozó a Kolozs megyeiek távolmaradásával. (A csíkszeredai barozdások sajnálatos módon nem tudtak ezen részt venni.)⁴ A másodiknak viszont éppen egy bizonyos fokú kiegyenlítő-dés volt az egyik legörvendetesebb tünete, sőt részben rendkívüli sikere: kitűnő közép-erdélyi és moldvai táncosok és énekesek részvétele által. Mellesleg a kolozsvári táncház ezek megszervezésében is közreműködött, az előbbiekében részben közvetlenül, az utóbbiakéban jobbra közvetve. A másodikon ellenben már úgy vettünk részt, hogy fiataljaink jelentős hányadának vizsgái sikerét kellett kockáztatnia (a kikerülhetetlen ütközés miatt sokan el sem indulhattak, sajnos, több kulcsembertünk sem jöhetett velünk, így Sepsi Dezső, az Ördögsekér primása, Tötszegi András szólótáncos), de miután semmilyen józan szóval sem tudtuk elérni a rossz idő-pont megváltoztatását, minden tőlünk telhetőt megtettünk a találkozó sikeréért.

Bevezetőben mindezt azért részletezem, hogy jobban kitessék: mennyi-re közös ügyünknek éreztük eleitől fogva, mennyire a *mi* ügyünk is! Annyira, hogy megmásításának, eltorzulásának fenntartásáról sem hall-

¹ Kézirat. Könczei Ádám az írást 1980. május 22-i keltezéssel küldte el az Ifjúmunkás szerkesztőségének, de nem jelent meg.

² Az első székelyudvarhelyi Táncháztalálkozóra 1978. szeptember 23–24-én, a másodikra 1979. június 9–10-én került sor.

³ Lásd: *Táncház-szimpozion Székelyudvarhelyen*. In: *Művelődés* XXXII. évf., 1979/1. 28–36.

⁴ Pávai István írja a Barozda-történet 1978-as adatai között: „Ősszel Pávai Istvánt és Simó Józsefet katonai szolgálatra hívják be, ezért a Barozda tevékenysége fél évig szünetel. Az első székelyudvarhelyi Táncháztalálkozón Bokor Imre az udvarhelyi Venyigével muzsikál.” Lásd Pávai István: *Barozda 1976–2001*. Csíkszereda, 2001. 42.

gathatunk. Mert értékben és látványban ugyan nem volt hiány egyikén sem, de vajon az volt-e az eddigi két találkozó, s az lesz-e a mostani újra elhamarkodott harmadik, aminek lennie kellett volna s lennie kellene: *a táncházak igazi találkozója*, sajátos szakmai kérdései megvitatásának a fóruma a továbblépéshez elengedhetetlenül szükséges tanfolyammal? Holott nem is indult a legrosszabbul. Habár a sajátos kérdések már az elsón is eléggé a háttérben maradtak („testületileg” jóformán csak két táncház vett részt), némi eszmecserére és vitára – a legérdekeltebb fél, az ifjúság részvételével – mégis sor került, s az esti közös tánc keretében a tánc tanításra is történt némi bátortalan kísérlet.

Ehhez képest (nem látványosságban, „mozgalmasságban”!) a második, sajnos, visszalépést jelentett. Ezt még a józanabbul ítélő és tisztábban látó udvarhelyiek is beismerik: „A második találkozó ugyan hatalmas sikert hozott [...], de a tánc tanítás minőségén még nem segített” – írja maga a venyigés Szép Gyula az *Ifjúmunkás* idei 12. számában.⁵ De nemcsak a „minőségen”, semmin sem segített, mert szervezett keretek között semmilyen tánc-, dal- vagy más tanítás nem folyt. Megtanítottunk-e legalább egyetlenegy táncot (a tanításhoz szükséges jó módszerrel együtt), hogy a résztvevők a saját táncházukban hitelesen és megbízhatóan adhassák tovább, terjeszthessék? Mindenki gazdagodhatott a szebbnél szebb táncok és dalok kavargó látványával és hangulatával, érzelemben és élményekben, és ennél hatásosabb kedvcsinálást a tanításra-tanulásra nem is találhatnánk, önmagában azonban az ilyen seregszemle nem sokban különbözik a régi táncok marosvásárhelyi seregszemléjétől és hasonlóktól, végeredményben a sajátosan nemzetiségi jellegű Kalákától sem. Fiataljaink nyersebb kifakadása szerint: „Nagy produkció, nagy népi parádé sok költséggel és kevés haszonnal.” Elszólás-e, hogy a már érintett nyilatkozatban is a „tánc házmozgalom pártolása, fellendítése” már csak mellékesen érintett „másik” fontos célkitűzésként említődik? Holott még ez a rangsorolás is csak a gyakorlat megszépítése.

Nem a vonzó látványosságról kell lemondanunk! Csakhogy nem szabad elszakítanunk a hasznos munkától. Tévedés volna azt hinni, hogy már az első találkozón nem merültek volna fel ilyen észrevételek, figyelmeztetések. A többi között én magam is javasoltam (megjelent a *Művelődés* 1979. januári számában is), hogy „meg kell szervezni [...] a népzene-, a tánc- és a népdalgyűjtők, illetve -tanítók nyári tanfolyamait, táborozásait a legjobb szakemberek bevonásával”.⁶ Ezeket sorra kell kerülniük a tánc házak alapvető kérdéseinek, összekötvé a gyakorlati tanítással: *néptáncainkról* (táncdialektusaink; táncaink történeti és leíró bemutatása, elemzése; táncélet, a tánc helye és szerepe a közösség életében; táncírás és -olvasás;

⁵ Lásd Szép Gyula: „jön a tévé”. In: *Ifjúmunkás* XXIV. évf., 1980/12. 5.

⁶ Lásd Könczei Ádám: *Hol, mit és hogyan?* In: *Művelődés* XXXII. évf., 1979/1. 29.

a néptáncitanítás módszertana), *népzene*kről (tájegységeink népi zenekarainak hagyományos hangszerösszetétele és városi táncházas együtteseink ilyen irányú kiegészítései; a hiteles előadásmód általános és sajátos technikai kérdései, a játék minőségének összetevői; hangszeres népzene és népdalaink rétegei, a válogatás szempontjai) és más területekről, nélkülözhetetlen „járulékokról” és összefüggésekről (tánc és zene; tánc és népviselet; a városi táncházakban is felkarolható, feleleveníthető népszokások; a táncházak öntevékeny művészi-művelődési élete gazdagításának további lehetőségei), nem kerülvén meg táncházmozgalmunk nehézségeit sem (a szervezési feladatok, a tudományos gyűjtőmunka és hasznosítása, a kutatás és a tanítás-tanulás anyagi-műszaki feltételeinek, eszközeinek – felvevők, vetítők – biztosítása).

Amikor szakembereket említek, mindenekelőtt nem volna szabad megfeledkeznünk a legközvetlenebb tartalékainkról: táncházaink alkotó szakembereiről. Gondolok elsősorban olyan kész dolgozatokra, mint Pávai István sorozata a Művelődésben a népi harmóniavilágról⁷ vagy Sepsi Dezső szintén táncházas indíttatású, sőt nyíltan a táncházmozgalom szakmai céljait szolgáló – Szenik Ilona tudományos irányításával készült – államvizsga-dolgozata a széki népi zenekarok előadásmódjáról és hangszerkezelési technikájáról.⁸ Ezek és az ilyen dolgozatok bemutatása és megvitatása a táncháztalálkozó elsődű feladatai közé tartozik. És sorra vehetnők néptáncszakértőinket, kik hitelesen taníthatnák – és reméljük, fogják is tanítani – táncainkat az elkövetkezendő tanfolyamainkon, az Udvarhely és Keresztúr környéki szakértő Vass Alberttől, a kalotaszegi férfitáncainkat ismerő kiegészítő fiataljaink rosszállásait, hogy valóban „ne csak olyanok tanácskozzanak és nyilatkozzanak a táncházról, akik be sem lépnek oda, vagy csak minden szökőévben”.

Mellesleg a szakszerű, kitartó és eredményes munka tudja a leghatékonyabban közömbösíteni a táncházmozgalom körüli téves nézeteket és hamis legendákat, a táncházmozgalomban is a feltűnési, „publicitási”, tv-beli szereplési lehetőséget látó és kereső ügyeskedéseket, a valódi értékekről és érdemeikről a figyelmet a befolyásolt, manipulált sikerre terelő, a tudás- és teljesítményszinteket összezavaró, a valódi teljesítményeket és minőségi törekvéseket megzavaró vagy éppenséggel akadályozó, hátráltató, a táncházmozgalmat is megkísértő, ám szellemétől oly idegen *sztárkultuszt*, amelynek erősítésére, sajnos, éppen az egyik hetilapunk nyújtott kínosan túlhajtott rossz példát.

⁷ Lásd Pávai István: *Népi harmóniavilág I–III*. In: Művelődés XXXII. évf., 1979/12. 25–26., XXXIII. évf., 1980/1. 25–26. és 1980/2. 27–28.

⁸ Az említett dolgozat sorozatban jelent meg, lásd Sepsi Dezső: *Hangszertechnikai kérdések a széki banda kíséretében*. In: Művelődés XXXIII. évf., 1980/12. 25–27., XXXIV. évf. 1981/1. 26–29., 1981/2. 25–28., 1981/3. 18–20., 1981/4. 26–27. és 1981/5. 26–27.

Táncházainkat a túlszervezettség kiforgatná igazi arculatából, de a tudást, amely nélkül az a bizonyos harmonikus kötetlenség üres értelmetlenség maradna, városi táncházaink időszámításában csak módszeres tanítással lehet behozni! De az folyik-e mindenütt? (És milyen szinten?) S ha nem, szétforgácsoltan és minden megoldódik majd önerőből? Nem folytatom. Összefogva, a tanfolyamok még azokra a táncházakra is rendkívülien kedvezően hatnának vissza, amelyek kivételes helyzetük folytán eddig önerejükéből is a legtöbbre vitték. Ha viszont továbbra is belenyugodnánk a tanfolyamok sorozatos elodázásába, egész táncházmozgalmunkat tennők ki a minőségi s egyúttal talán a területi megtorpanás, helyben topogás, sőt visszaesés veszélyének, tápot adva a nehezen helyrehozható szakavatatlanság és felszínesség elburjánzásának.

Tanfolyamra gondolva viszont nyomban kiderül: mennyire nem mellékes kérdés az időpont. Máskülönbén még egy tanfolyamától megfosztott találkozót sem helyes vizsgaidőszakra kitűzni, hiszen a táncházmozgalomnak nem célja és nem érdeke, hogy bármivel is akadályozza a tanulóifjúság felkészülését. Egy tanfolyam, még ha rövid is, eleve csak szünidőre eshet. És fordítva: az udvarhelyi szervezők azáltal, hogy csökönyösen rossz időpontokat szabtak ki, eleve lehetetlenné tették és teszik tanfolyamok megrendezését.

A szervezés gyengülése ráadásul veszélybe sodorhatja a látványosságot is. A kapkodásnak, a sietség és a késlekedés vegyülékének a fokozódását még a falragaszok alakulása is mutatja. Az első még tárgyyszerűbb volt (és idejében kifüggeszthettük), mivel azonban műsorából túl sok borult fel, a másodíkról minden konkrétat lesepertek. Harmadíkról pedig nem is tudunk – napokkal a találkozó előtt.⁹ No de ne kicsinyeskedjünk – táncházmozgalmunk legrégebbi és talán legtevékenyebb táncházát más módon sem avatták bele semmilyen részletbe, mint ahogy a csíkszeredaiakat is csak az utolsó héten érdemesítették egy szóbeli meghívásra. De hát hogyan is lehetne előre rögzíteni a műsort, ha valakihez mindössze egy héttel a találkozó előtt jut el – másod- vagy harmadkézből – egy cédula, hogy az utolsó pillanatban próbáljon mozgósítani szomszédos és távolabbi megyék tucatnyi ismeretlen helyén ismeretlen zenészeket, táncosokat és dalosokat?

Az első találkozóról a közös öröm és lelkesedés – hogy egyáltalán megvalósult – az őszintébb és szigorúbb vizsgálódást elhárította. De hogy talvalyi kitartó meggyőző kísérleteink és figyelmeztetéseink ellenére most újra csak kész tények elé állítanak, s a tanfolyamot eleve megakadályozva, ezt akár mulasztásnak is tekinthetjük a táncházmozgalom valós érdekeivel szemben.

⁹ A harmadik székelyudvarhelyi Táncháztalálkozó 1980. május 17–18-án került megrendezésre.

Mit javasolunk? A táncházmozgalomnak továbbra is számítania kell a televízió magyar adásának nagyvonalú, áldozatos és folyamatos támogatására, amely nélkül az eddigi két találkozó is vajmi szűk keretek közé szorult volna. A mozgalom országos összefogására és a találkozók összehangolására azonban – táncszövetség vagy néptáncosok országos tanácsa és hasonlók hiányában – úgy érezzük, az *Ifjúmunkás* a leghivatottabb, felsőbb, központi szervével karöltve (az egyes táncházak megtartván eddigi külön támogatójukat, védnöküket is, a marosvásárhelyi például az *Igaz Szót*, a kolozsvári meg a *Korunkot*). Elvi és gyakorlati megfontolásokból egyaránt. Az *Ifjúmunkás* volna a leghivatottabb, mivel sajátosan *ifjúsági* mozgalomról van szó, de ugyanakkor *országosról* is, és mint ilyen, nem egy helyi klubnak kellene alárendelni (amelyet máskülönben az eddigiek is erejét és anyagi lehetőségeit messze meghaladó erőfeszítésre kényszerítettek). S a táncházakért eddig is az *Ifjúmunkás* tette a legtöbbet.

Javasoljuk továbbá, hogy az *Ifjúmunkás* matinéihez és a tv Kalácsa-műsoraihoz hasonlóan (de jellegben azoktól jobban elkülönülve) a táncháztalálkozókat is vándortalálkozókként tartsuk meg: minden esetben más-más táncház vendégeként. Úgy érezzük, helyi szempontokon felülemelkedve, nemzetiségi művelődésünknek az az érdeke, hogy táncháztalálkozóink mindenüvé eljussanak, mindenütt elősegítve a táncházak helyi népszerűsítését és fellendítését a méltányosság jegyében, s egyúttal – a közös ügyek háttérbe szorulása nélkül – minden táncház sajátos kérdéseinek, táncainak és más értékeinek alaposabb megismerését.

Az *Ifjúmunkással* és a tv-vel karöltve, s a soron levő táncház összehangoló munkájával gondoskodnunk kell arról, hogy találkozóinkon valamennyi táncházunk képviselve legyen (s lehetőleg ne csak passzív nézőként), sőt – a dolgok elébe vágva – olyan helyekről is hívjunk rátermett és vállalkozó fiatalokat, ahol a táncházak megindulásához megértek a feltételek.

A találkozók idejében és alaposan, körültekintően kell előkészíteni, a tudományos intézmények tanácsadására és segítségére is támaszkodva, valamennyi táncház bevonásával az egyenjogúság szellemében, az előzetes tanácskozásokon pontosan felmérve és egyeztetve, hogy melyik táncház mit ajánl, mit javasol és mit vállal.

A tanfolyammal összekötött találkozóra, közvélemény-kutatásunk és a csíkszeredai barozdások szerint is, július második fele volna a legalkalmasabb időpont. A soron következő házigazdának a csíkszeredai táncházat javasoljuk (a vendégjárás idővel természetesen visszakörözne Székelyudvarhelyre is). Júliusban ott látványos, de egyúttal táncházközpontú találkozót tudnánk szervezni a nélkülözhetetlen tanfolyammal egybekötve.